

APSTIPRINĀTS
ar Izglītības un zinātnes ministrijas
2004. gada 20. aprīļa
rīkojumu Nr. 241

PROFESIJAS STANDARTS

Reģistrācijas numurs PS 0243

Profesija

Zobārsta asistents

Kvalifikācijas līmenis

2

Nodarbinātības apraksts

Zobārsta asistents ir zobārstniecības aprūpes speciālists, ar vidējo profesionālo izglītību, kas asistē zobārstam zobārstniecisko manipulāciju laikā, veic infekcijas kontroles pasākumus zobārstniecības kabinetā un zobārstniecības aprūpes pasākumus komandā, uzņemoties atbildību atbilstoši kompetences līmenim.

Pienākumi un uzdevumi

Pienākumi	Uzdevumi
1. Veikt administratīvo darbu zobārstniecības kabinetā.	1.1. Koordinēt pacientu plūsmu zobārstniecības kabinetā. 1.2. Informēt pacientus par pieejamiem pakalpojumiem. 1.3. Nodrošināt materiāli tehnisko bāzi darbam zobārstniecības kabinetā. 1.4. Ievērot LR pieņemtos normatīvos dokumentus, kas attiecas uz zobārstniecības praksi.
2. Veikt infekcijas kontroles pasākumus.	2.1. Veikt instrumentu pirmssterilizācijas apstrādi. 2.2. Veikt instrumentu sterilizāciju un resterilizāciju. 2.3. Veikt sterilo instrumentu uzglabāšanu. 2.4. Ievērot dezinfekcijas – sterilizācijas kvalitātes kontroli. 2.5. Ievērot darba zonu sadalījuma principus sterilizācijā. 2.6. Veikt kompleksu telpu, darba virsmu dezinfekciju. 2.7. Nodrošināt pacienta un personāla infekcijas kontroles barjeru lietošanu. 2.8. Nodrošināt infekcijas kontroles normu ievērošanu zobārstniecības manipulāciju laikā. 2.9. Veikt nospiedumu un citu laboratorijas materiālu dezinfekciju pirms nosūtīšanas uz zobu tehnisko laboratoriju. 2.10. Veikt izlietoto vienreizējo materiālu un instrumentu savākšanu, šķirošanu un utilizāciju.
3. Piedalīties mutes dobuma ārstēšanas procesā.	3.1. Sagatavot nepieciešamo aprīkojumu un darba vietu ārstēšanas procesam. 3.2. Asistēt zobārstam ķirurģisko manipulāciju laikā. 3.3. Veikt diagnostisko nospiedumu noņemšanu. 3.4. Veikt plombējamo un fiksējamo materiālu gatavošanu un pielietošanu. 3.5. Asistēt zobārstam terapeitisko manipulāciju laikā. 3.6. Asistēt zobārstam endodontiskās ārstēšanas laikā. 3.7. Asistēt zobārstam periodontoloģiskās ārstēšanas laikā. 3.8. Asistēt zobārstam ortodontijas un ortopēdijas manipulāciju laikā. 3.9. Sakārtot darba vietu pēc manipulācijām. 3.10. Organizēt nospiedumu un citu laboratorijas darbu apriti starp zobu tehnisko laboratoriju un zobārstniecības kabinetu.
4. Veikt rentgenoloģiskās diagnostikas pasākumus.	4.1. Nodrošināt radiācijas drošības pasākumus zobārstniecības kabinetos. 4.2. Nodrošināt zobu Rtg aparātu kvalitātes kontroli. 4.3. Veikt zobu Rtg uzņēmumus, attīstīt tos un sagatavot izsniegšanai. 4.4. Nodrošināt infekcijas kontroles ievērošanu zobu Rtg laikā.
5. Veikt pacienta novērošanu un novērtēšanu un neatliekamās pirmsārsta palīdzības sniegšanu.	5.1. Veikt pacienta vispārējā stāvokļa novērtēšanu. 5.2. Veikt pacienta mutes dobuma novērošanu. 5.3. Informēt zobārstu par pacienta vispārējo stāvokli. 5.4. Nodrošināt neatliekamo medicīnisko pirmsārsta palīdzību.
6. Uzturēt drošu vidi	6.1. Novērtēt zobārstniecības personāla veselības apdraudējumu saistībā ar toksiskām ķīmikālijām – dezinfekcijas līdzekļiem, šķīdinātājiem, medikamentiem u.c. 6.2. Novērtēt savu un palīgpersonāla apdraudējumu saistībā ar mikrobioloģiskiem riska faktoriem.

	<p>6.3. Novērtēt zobārstniecības personāla veselības apdraudējumu saistībā ar toksiskām ķīmiskām vielām – dezinfekcijas līdzekļiem, šķīdinātājiem, medikamentiem u.c.</p> <p>6.4. Novērtēt savu un palīgpersonāla apdraudējumu saistībā ar mikrobioloģiskiem riska faktoriem.</p> <p>6.5. Veikt pasākumus, lai nodrošinātu zobārstniecības aprūpes komandas darbinieku aizsardzību darbā ar mikrobioloģiskiem riska faktoriem.</p> <p>6.6. Informēt atbildīgās institūcijas par ārkārtējām situācijām zobārstniecības kabinetos.</p> <p>6.7. Ievērot darba drošības noteikumus.</p> <p>6.8. Nodrošināt pacienta psiholoģisko komfortu zobārstniecības kabinetā.</p> <p>6.9. Novērst stresogēnos faktorus.</p> <p>6.10. Nodrošināt dzīvsudraba (Hg) atlikumu un materiālu, kas bijuši saistībā ar Hg materiālu, savākšanu un utilizāciju.</p>
<p>7. Aizpildīt dažāda veida dokumentāciju.</p>	<p>7.1. Pierakstīt pacienta pases datus un/vai noformēt ambulatorās kartes.</p> <p>7.2. Pierakstīt mutes dobuma stāvokli.</p> <p>7.3. Dokumentēt iegūto informāciju par neatliekamo palīdzību.</p> <p>7.4. Atbildēt par pacienta dokumentācijas uzglabāšanu un datu konfidencialitāti.</p> <p>7.5. Veikt sterilizācijas dokumentēšanu.</p> <p>7.6. Nodrošināt veikto RTG uzņēmumu dokumentēšanu zobārstniecības kabinetā.</p>

Īpašie faktori, kas raksturo darba vidi

Fizikālie:

- radioaktīvais starojums – Rtg, radioaktīvie izotopi;
- apgaismojums;
- “zilais starojums” – zilā gaisma – polimerizācijas lampa (iekārta);
- troksnis – zobārstniecības iekārta, amalgamatori, kompresors;
- vibrācija – zobārstniecības iekārtas, darba gali, vakuuma atsūcējs.

Bioloģiskie:

- mikrobioloģiskie riska faktori – inficēti pacientu izdalījumi, asinis (HIV), hospitālā infekcija; bioloģiski aktīvas vielas, alergēni;
- putekļi – dezintegrācijas putekļi, kas radušies slīpējot, pulējot, tīrot dažādus zobārstniecībā izmantojamus materiālus.

Ķīmiskie:

- darbs ar toksiskām ķīmiskām vielām – dezinfekcijas līdzekļi un šķīdinātāji, anestēzijas gāzu pārpalikums, medikamenti, citostātiskie līdzekļi u.c.;
- darbs ar Hg amalgamas plombām – dzīvsudrabs.

Organizatoriskie:

- komandas darbs, maiņu darbs, pastāvīga spriedze darbā ar pacientu un viņa ģimeni;
- mentālo pacientu agresivitāte.

Fiziskā piepūle:

- ilgstoša ķermeņa piespiedu poza.

Īpašas prasības atsevišķu uzdevumu veikšanai - nav

Prasmes

Kopīgās prasmes nozarē	Specifiskās prasmes profesijā	Vispārējās prasmes/spējas
<ul style="list-style-type: none"> • Darboties saskaņā ar juridiskiem un ētiskiem pamatprincipiem. • Veicināt un pielietot pozitīvas saskarsmes iemaņas zobārstniecības aprūpes darbā. • Sadarboties ar pacientiem un to ģimenēm. • Uzturēt drošu zobārstniecības aprūpes darba vidi. • Ievērot darba higiēnas un drošības prasības. • Ievērot konfidencialitāti zobārstniecības aprūpes darbā. • Izmantot kultūras, ētikas un profesionālos principus zobārstniecības aprūpes darbā. • Respektēt pacienta tiesības zobārstniecības aprūpes darbā. • Ievērot profesionālās kompetences robežas. • Uzturēt savu profesionālo kompetenci. • Organizēt darba vidi. • Izvēlēties darba tērpu un apavus, kas nodrošinātu infekcijas kontroles prasību ievērošanu. • Lietot individuālos 	<ul style="list-style-type: none"> • Novērot: <ul style="list-style-type: none"> – pacienta vitālos rādītājus; – pacienta funkcijas un vajadzības– fizioloģiskās, garīgās un sociālās; – pacienta atbildes reakcijas uz esošiem vai iespējamiem veselības traucējumiem un zobārstniecības aprūpi; – pacienta vispārējo stāvokļa atbilstību zobārstniecības manipulāciju veikšanai. • Novērtēt: <ul style="list-style-type: none"> – savu un pacienta risku veselībai saistītu ar toksisku vielu ietekmi; – savu un pacienta risku veselībai saistītu ar mikrobioloģisko faktoru ietekmi; – savu, palīgpersonāla un pacienta risku veselībai saistītu ar radioaktīvo starojumu un radioaktīvo izotopu ietekmi; – savu un pacienta risku veselībai saistītu ar stresogēno faktoru ietekmi; – savu risku veselībai saistītu ar fizisko faktoru ietekmi; – novērtēt individu, ģimeņu, grupu pamatvajadzības konkrētā situācijā un apzināt nepieciešamos un pieejamos resursus šo vajadzību apmierināšanai. • Sagatavot pacientu zobārstniecības diagnostiskajām, ārstnieciskām un izmeklēšanas procedūrām. • Nodrošināt komfortu un infekcijas kontroles normu ievērošanu pacientam un zobārstam, asistējot zobārstam. • Asistēt zobārstam: <ul style="list-style-type: none"> – mutes dobuma terapijas manipulāciju laikā (anestēzijas veikšanas laikā, plombēšanas seansā ar sudraba (Ag) amalgamu, plombēšanas seansā ar kompozītmateriāliem, endodontijas ārstēšanas seansā); – mutes dobuma ortodontijas manipulāciju laikā (nospiedumu ņemšanas laikā, fiksējamo ortodontisko aparatūru fiksēšanas laikā mutes dobumā, izņemamo aparatūru sagatavošanai); – ortopēdijas manipulāciju laikā, (zobu slīpēšanas laikā, nospiedumu ņemšanas laikā, izgatavoto protēžu pielaiķošanas laikā dažādos etapos); 	<ul style="list-style-type: none"> • Lietot verbālās un neverbālās saskarsmes metodes • Uzņemties atbildību par savu profesionālo darbību. • Skaidri sniegt iegūto informāciju. • Dokumentēt datus. • Līdzdarboties komandas darbā. • Toleranti izturēties pret darba devēju, kolēģiem. • Adevkāti novērtēt savas spējas.

<p>infekcijas kontroles aizsardzības līdzekļus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izpildīt darba drošības noteikumus zobārstniecības kabinetā. • Izpildīt ugunsdrošības noteikumus zobārstniecības kabinetā. • Izpildīt zobārsta norādījumus veicot manipulācijas. • Sniegt pirmo neatliekamo pirmsārsta medicīnisko palīdzību. • Nodrošināt vides aizsardzības pasākumu veikšanu. • Ievērot un nodrošināt infekcijas kontroles prasību ievērošanu zobārstniecības kabinetā. 	<ul style="list-style-type: none"> – mutes dobuma ķirurģijas manipulāciju laikā (anestēzijas veikšanas laikā, zobu ekstrakcijas laikā, pēc ekstrakcijas periodā) • Nodrošināt zobārstam visu nepieciešamo aprīkojumu, materiālus un instrumentus konkrētu zobārstniecības manipulāciju veikšanai. • Nodrošināt nepieciešamos materiālus un līdzekļus infekcijas kontroles normu ievērošanai zobārstniecības manipulāciju laikā. • Lietot iekārtas un aparatūru zobārstniecības kabinetā: (zobārstniecības iekārta, kompresors, ātrgaitas darba gali (turbīna), mikromotori (Leņķa gali), amalgamators, polimerizācijas lampa, veiduļu atliešanas iekārta, RTG iekārta, RTG attīstīšanas iekārta, apex lokators, sterilizators, lodīšu sterilizators, autoklāvs, instrumentu iesaiņošanas aparāts, ultraskaņas aparāts instrumentu attīrīšanai, destilācijas aparāts, protēžu pulēšanas iekārta). • Instrumentu dezinfekcijas un sterilizācijas pasākumu kompleksu: <ul style="list-style-type: none"> – sagatavot instrumentus, aprīkojumu un materiālu sterilizācijai; – veikt instrumentu sterilizāciju un uzglabāšanu; – īstenot infekciju novērošanas un ierobežošanas pasākumus aprūpes darbā; – izvēlēties dezinfekcijas un sterilizācijas līdzekļus. • Veikt pacienta informēšanu par zobārstniecības manipulāciju gaitu, indikācijām un kontrindikācijām. • Uzturēt drošu darba vidi: <ul style="list-style-type: none"> – lietot individuālās aizsardzības līdzekļus toksikoloģisku, radioloģisku katastrofu gadījumā; – veikt pasākumus, lai nodrošinātu drošu pacientu, aparatūras, konteineru celšanu un pārvietošanu; – veikt pasākumus, lai nodrošinātu savu aizsardzību darbā ar mikrobioloģiskajiem riska faktoriem; – veikt pasākumus, lai nodrošinātu savu, palīgpersonāla un pacientu aizsardzību darbā ar toksiskām ķīmiskām vielām; – veikt pasākumus, lai nodrošinātu savu, palīgpersonāla un pacientu aizsardzību 	
---	--	--

	<p>darbā ar radioaktīvo starojumu un radioaktīviem izotopiem;</p> <ul style="list-style-type: none"> – veikt pasākumus, lai mazinātu stresogēno faktoru iedarbību uz sevi, palīgpersonālu un pacientu; – veikt pasākumus, lai nodrošinātu Hg nenokļūšanu apkārtējā vidē; – ievērot darba drošības noteikumus strādājot ar elektroierīcēm un aparāturu. <ul style="list-style-type: none"> • Dokumentēt deleģētos un veiktos zobārstniecības aprūpes pasākumus. 	
--	--	--

Zināšanas

Zināšanas	Zināšanu līmenis		
	Priekšstats	Izpratne	Pielietošana
Svešvaloda:			
<ul style="list-style-type: none"> • terminoloģija, kura tiek lietota zobārstniecībā; • sarunvaloda zobārstniecības kontekstā. 			
Medicīniskā terminoloģija:			
<ul style="list-style-type: none"> • zobārstniecībā izmantojamie termini; • zobārstniecības kabineta uzbūve. 			
Ētika:			
<ul style="list-style-type: none"> • optimāla ētiska darbība (rīcība) profesijā; • aksioloģijas pasaule un tās pielietošanā medicīnā; • 20./21. gadsimta ētikas specifika; • problēmsituācijas medicīnas ētikā. 			
Vispārējā anatomija un histoloģija:			
<ul style="list-style-type: none"> • cilvēka organisma uzbūve, galvenās orgānu sistēmas, to funkcijas un savstarpējā saistība. 			
Fizioloģija:			
<ul style="list-style-type: none"> • cilvēka organisma funkcijas un procesi, kuri nodrošina dzīvību; • likumsakarības, pēc kurām norisinās dzīvības procesi veselā organismā; • pareiza un pilnvērtīga uztura nozīme veselības un ilga mūža saglabāšanā. 			
Mikrobioloģija:			
<ul style="list-style-type: none"> • infekcijas process organismā kā reakcija uz patogēno izsaucēju; • profilakses nozīme infekciju likvidēšanā; • mikrobioloģijā biežāk sastopamo infekciju diagnostika; • nepieciešamā izmeklējamā materiāla savākšanas principi; • mikrobioloģijas pamati; • cilvēkam patogēnie mikroorganismi, to loma ārējā vidē un cilvēka organismā; • mutes dobuma slimības, kuras izsauc patogēnie mikroorganismi; • aizsargmehānismi pret patogēnajiem 			

mikroorganismiem (imunitāte, alergiskās reakcijas, vakcīnas, serumi, pretmikrobu preparāti).			
Farmakoloģija:			
• zāļu vielu darbības likumsakarības organismā;			
• farmakoloģisko līdzekļu klases un raksturīgākie pārstāvji šajās grupās;			
• medikamentu lietošanas pamatprincipi;			
• medikamentu kontrindikācijas un izsauktās blakusparādības;			
• pacientu izglītošana par medikamentu lietošanu.			
Medicīnas psiholoģija un deontoloģija:			
• cilvēks kā integrēta bioloģiska, intelektuāla, emocionāla un sociāla esamība;			
• zobārsta asistenta loma saskarsmē ar pacientiem;			
• cilvēka psihi izcelšanās, evolūcija, attīstība;			
• cilvēka psihi darbība;			
• personība, darbības veidi, motivācija, vajadzības;			
• cilvēka pamatvajadzības;			
• konflikti, krīzes situācijas.			
Sejas – mutes anatomija:			
• cilvēka galvas orgānu anatomiskā uzbūve un funkcijas;			
• zobu un apzobes audu uzbūve.			
Materiālmācība:			
• zobārstniecībā izmantojamo materiālu klasifikāciju;			
• zobārstniecībā izmantojamie instrumenti;			
• plombējamie materiāli;			
• pulpas izolējošie materiāli;			
• zobārstniecībā izmantojamo cementu īpašības un pielietošanas indikācijas;			
• manipulāciju secība un secīgu instrumentu lietošana.			
Mutes dobuma slimības:			
• mutes dobuma slimību etioloģija, klīniskās izpausmes un ārstēšanas pamatprincipi;			
• zobu pulpas saslimšanas;			
• zobu karies etiopatogēnēze;			
• mīkstais aplikums, tā sastāvs, rašanās un saistība ar mutes dobuma slimībām;			
• periradikulārās patoloģijas;			
• marginālais periodontīts;			
• izplatītākās mutes gļotādu saslimšanas. Gļotādu slimību izcelsmes primārie un sekundārie elementi mutes dobumā.			
Mutes dobuma ķirurģija:			
• sejas- mutes dobuma ķirurģiskās saslimšanas, to simptomi, diagnostika;			
• zobu ķirurģijas kabineta iekārtojums, nepieciešamie instrumenti, to sterilizācija un glabāšana;			

<ul style="list-style-type: none"> personāla apģērbs un individuālās aizsardzības līdzekļi; 			
<ul style="list-style-type: none"> neatliekamās palīdzības sniegšanas principi vispārējo komplikāciju gadījumos; 			
<ul style="list-style-type: none"> asistēšanas principi zobārstam ķirurģisko manipulāciju laikā; 			
<ul style="list-style-type: none"> zobu ķirurģijas kabineta sakārtošanas principi. 			
Ortopēdija:			
<ul style="list-style-type: none"> zobu protēžu lietošanas indikācijas; 			
<ul style="list-style-type: none"> pamatprincipi darbam ar kabinetā zobu protēzistu ; 			
<ul style="list-style-type: none"> protezēšanas gaitas pamatprincipi; 			
<ul style="list-style-type: none"> protezēšanas laikā lietojamie instrumenti un materiāli; 			
<ul style="list-style-type: none"> protēžu veidi; 			
<ul style="list-style-type: none"> protēžu kopšanas veidi; 			
<ul style="list-style-type: none"> protēžu iedarbība uz mutes dobumu. 			
Ortodontija:			
<ul style="list-style-type: none"> ortodontijas teorētiskais pamatojums un ārstēšanas principi; 			
<ul style="list-style-type: none"> ortodontisko aparatūru iedarbības mehānismi uz mutes dobumu; 			
<ul style="list-style-type: none"> vispārējie jautājumi par bērnu mutes dobumu protezēšanu; 			
<ul style="list-style-type: none"> ortodontiskās ārstēšanas situācijas; 			
<ul style="list-style-type: none"> ortodontisko aparatūru klasifikācija; 			
<ul style="list-style-type: none"> ortodontisko aparatūru funkcionālā nozīme; 			
<ul style="list-style-type: none"> asistenta darbs ortodonta ārstēšanas laikā. 			
Asistenta darbs zobārstniecības kabinetā:			
<ul style="list-style-type: none"> asistenta darbs zobārstam četrocīgajā darbā; 			
<ul style="list-style-type: none"> infekcijas kontroles pasākumi zobārstniecības kabinetā; 			
<ul style="list-style-type: none"> infekcijas pārnesšanas iespējas zobārstniecības kabinetā; 			
<ul style="list-style-type: none"> zobārstniecībā izmantojamo materiālu īpašības, darba gaita; 			
<ul style="list-style-type: none"> personīgās aizsargbarjeras infekcijas kontrolē; 			
<ul style="list-style-type: none"> zobu formulas statuss un pieraksts; 			
<ul style="list-style-type: none"> KPEv un KPEz indekss; 			
<ul style="list-style-type: none"> informācijas sniegšanas pamatprincipi. 			
Neatliekamā medicīniskā palīdzība:			
<ul style="list-style-type: none"> zobārstniecības praksē un sadzīvē sastopamās neatliekamās situācijas; 			
<ul style="list-style-type: none"> elementārais aprīkojums, kurš nepieciešams neatliekamajās situācijās; 			
<ul style="list-style-type: none"> palīdzības sniegšana pacientiem pie psihiska rakstura neatliekamajiem stāvokļiem; 			
<ul style="list-style-type: none"> palīdzības sniegšana pacientiem ar sāpēm krūtīs; 			

• palīdzības sniegšana pacientiem ar akūtu elpas trūkumu;			
• palīdzības sniegšana pacientiem ar akūtām sāpēm vēderā;			
• palīdzības sniegšana pacientiem komas gadījumā;			
• palīdzības sniegšana pacientiem šoka gadījumā;			
• palīdzības sniegšana pacientiem, kas cietuši dažādu vielu toksiskas iedarbības rezultātā;			
• palīdzības sniegšana pacientiem, kas cietuši radioloģiskas iedarbības rezultātā;			
• palīdzības sniegšana pacientiem, kas cietuši no apkārtējās vides izraisītiem smagiem veselības traucējumiem;			
• vitālo rādītāju nodrošināšana (ABC etapos, Heimliha paņēmienu lietošana, elpināšana ar palīgaprīkojumu);			
• vitālo rādītāju noteikšana.			
Dentālais RTG:			
• intraorālās dentālās RTG metodes;			
• darba kultūras un darba drošības noteikumi strādājot ar dentālo RTG aparāturu;			
• dentālo RTG uzņēmumu analīze;			
• dentālo RTG uzņēmumu attīstīšanas metodes;			
• dentālā RTG dokumentācijas principi.			

Profesijas standarta izstrādes darba grupas sastāvs:

- Ilze Sīpeniece, Sertificēta zobu higiēniste, zobārstniecības māsa, zobārstniecības māsu sertifikācijas komisijas sekretāre, Rīgas 1. medicīnas skola, metodiķe;
- Elita Brūvele, Sertificēta zobārstniecības māsa, zobārstniecības māsu sertifikācijas komisijas locekle, Valsts zobārstniecības centra galvenā māsa;
- Ilze Ogrīņa, Sertificēta zobārstniecības māsa, zobārstniecības māsu sertifikācijas komisijas locekle;
- Baiba Leja, Zobārstniecības māsa, zobu higiēniste, Rīgas 1. medicīnas skola, pasniedzēja;
- Inita Mieze, Zobārstniecības māsa, zobu higiēniste, Rīgas 1. medicīnas skola, pasniedzēja;
- Inese Skaģere, Sertificēta zobārstniecības māsa, Stradiņa Universitātes, Stomatoloģijas institūta galvenā māsa;
- Ilona Herca, Medicīnas profesionālās izglītības centrs, izglītības metodiķe;
- Kristīne Pfafrote, Medicīnas profesionālās izglītības centrs, izglītības metodiķe.

Konsultanti:

- Māra Sūngaile, AML Stomatoloģijas institūta Rtg nodaļas vadītāja, ārsts renteņologs;
- Elita Rutka, Renteņoloģijas un radioloģijas māsu apvienības prezidente;
- Andis Paeglītis, B/O V/U Valsts zobārstniecības centra direktors.

Eksperti:

- G.Žīgurs – Latvijas Zobārstu asociācijas prezidents;
- A.Brinkmane – RST Terapeitiskās stomatoloģijas katedras docente.